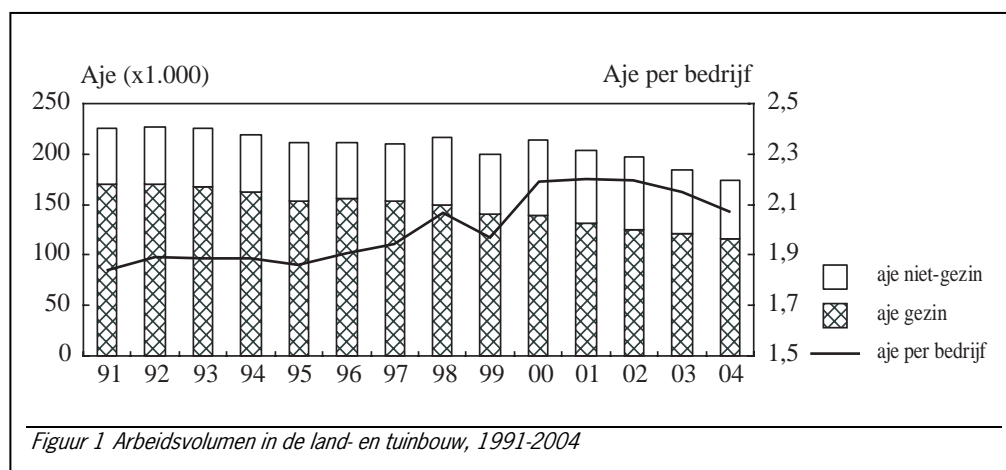

STERKE STIJGING ARBEIDSKOSTEN PER BEDRIJF

Harry Luesink en Walter van Everdingen

Het aantal mensen werkzaam in de primaire land- en tuinbouw is in 2004 bijna een vijfde minder dan in 1991 (figuur 1). De daling van de werkgelegenheid vond hoofdzakelijk plaats na 2000, de periode van een versnelde afname van het aantal bedrijven. Tot 2000 ging de schaalvergroting gepaard met een toename van de arbeidsbezetting per bedrijf, maar daarna is deze gestabiliseerd om vervolgens af te nemen tot iets minder dan 2,1 arbeidsjareenheden (aje) per bedrijf in 2004.

Figuur 1 Arbeidsvolumen in de land- en tuinbouw, 1991-2004

Ontwikkeling aantal werkzame personen

In 2004 bood de primaire Nederlandse land- en tuinbouw werk aan 230.000 mensen. In 1991 waren dat nog ongeveer 285.000 mensen. Omgerekend naar voltijdbanen bedroeg de werkgelegenheid het afgelopen jaar 174.000 aje, begin jaren '90 waren dat nog 225.000 aje (figuur 1). Het aantal fulltime banen van niet-gezinsarbeidskrachten nam tot twee jaar geleden toe om daarna flink te dalen (bijna 20%). Een derde van het totale aantal banen wordt nu ingevuld door arbeidskrachten van buiten het gezin, tegen 24% in 1991.

Arbeidskosten

De arbeidskosten op het gemiddelde land- en tuinbouwbedrijf bedroegen in 2003 ruim 95.000 euro per bedrijf, dat is bijna 20.000 meer dan in 1999 (tabel 1). De betaalde arbeidskosten zijn sterker gestegen dan de berekende kosten, mede door de hierboven genoemde relatieve toename van arbeidskrachten van buiten het gezin. De ondernemers en hun gezinnen leverden in 2003 gemiddeld nagenoeg even veel uren arbeid als in 1999, maar het CAO-uurloon (inclusief werkgeverslasten) waarmee die uren worden gewaardeerd is in die periode sterk gestegen. Deze stijging wordt mede veroorzaakt door een wijziging in uitgangspunten vanwege de vernieuwing van het Bedrijven-Informatienet van het LEI en door de veranderingen in de functiegroepenindeling in de CAO. Veruit het grootste deel (77%) van de arbeidskosten zijn berekende kosten voor de arbeid van de ondernemer en zijn gezin. Dit aandeel gezinsarbeid in de totale arbeidskosten is de laatste jaren afgenomen, wat samenhangt met de groei van de omvang van de bedrijven. Bij de kleinere bedrijven wordt vrijwel alle arbeid geleverd door de ondernemers en hun gezinnen. Bij de grotere bedrijven maakt de gezinsarbeid slechts 45% uit van de kosten.

Tabel 1 Arbeidsinzet en arbeidskosten (euro per bedrijf) op het gemiddelde land- en tuinbouwbedrijf

	1999	2003	Mutatie (%)
Uren ondernemer en gezin	3.340	3.320	-0,6
Uurloon ondernemer	18,30	22,15	21,0
Totaal berekende arbeidskosten	61.100	73.600	20,5
Totaal betaalde arbeidskosten	15.200	21.800	43,4
Totaal arbeidskosten	76.300	95.400	25,0
w.v. gezinsarbeid (%)	80%	77%	

Bron: CBS/LASER, bewerking LEI.

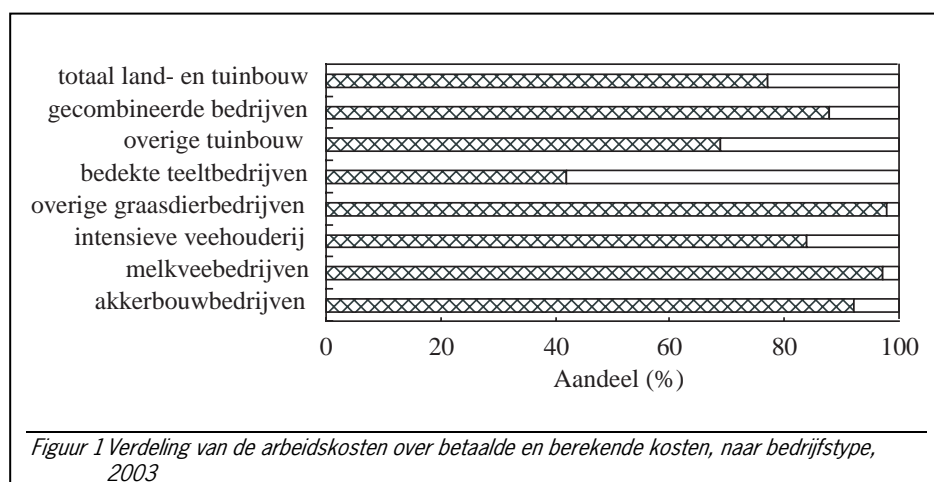
Verschillen tussen bedrijven

De arbeidskosten maken ongeveer 30% uit van de totale kosten. De inzet van arbeid is op de kleinere bedrijven minder efficiënt dan op de grotere bedrijven: de arbeidskosten maken daar 38% uit van de totale kosten, tegenover 26% bij de grotere bedrijven. Er zijn grote verschillen tussen de bedrijfstypen in de inzet en kosten van arbeid. Op de bedrijven met bedekte teelten (glastuinbouw- en champignonbedrijven) bedragen die kosten gemiddeld ruim 210.000 euro per bedrijf. Daarvan wordt bijna 60% uitbetaald aan de betaalde arbeidskrachten. Ook op de andere tuinbouwbedrijven leveren betaalde krachten een belangrijk deel van de arbeid. Op de akkerbouw- en overige graasdierbedrijven liggen de kosten duidelijk lager door de lagere arbeidsbehoefte en kleinere bedrijfsomvang. Bij de melkveebedrijven en overige graasdierbedrijven is het aandeel van de betaalde arbeidskosten het kleinst (figuur 2).

Tabel 2 Enkele kengetallen rondom arbeid van land- en tuinbouwbedrijven in 2003, naar bedrijfsomvangsklasse

Bedrijfsomvangs- klasse	Bedrijfsomvang (nge)	Arbeidskosten		Aandeel (%)	
		per bedrijf (1.000 euro)	per nge (euro)	in totale kosten	gezinsarbeid
16-70 nge	42	59,6	1.419	38	94
70-110 nge	89	86,0	966	31	91
110-200 nge	144	114,5	795	27	80
>200 nge	349	245,4	703	26	43
Alle bedrijven	104	95,4	917	30	77

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI

Meer informatie:

PR 05-02 *Landbouw-Economisch Bericht 2005*